Mikulášovice

Kraj: Ústecký
Okres: Děčín
Správní obvod: Rumburk
GPS souřadnice: 50.965074N, 14.363679E
Nadmořská výška: 414 m n. m.
První pís. zmínka: 1449 (575 let)
Počet obyvatel: 2 044
PSČ: 407 79
Adresa URL: www.mikulasovice.cz

Památky a zajímavosti Mikulášovice

Mezi nejcenější pamětihodnsti města patří kaple Nejsvětější Trojice, hvězdárna, kostel sv. Mikuláše, měšťanský dům čp. 2, rozhledna Tanečnice, větrný mlýn a další.
Kaple Nejsvětější Trojice
Pokud půjdeme silnicí z Brtníků do Mikulášovic, kde smrkový les je chvílemi vystřídán bučinami, mineme rozcestí na Velký Šenov. Po chvilce se ocitneme na kraji lesa a před námi je pozoruhodný obraz. Protáhlé údolí Mikulášovického potoka je uzavřeno na obzoru mohutným návrším, korunovaným Tanečnicí. Věž mikulášovického kostela naznačuje střed obce. Celý nejbližší prostor před námi nese starobylý název U Pěti lip. Vlevo u cesty vidíme menší kamennou stavbu neobvyklého půdorysu. Je to kaple sv. Trojice.Zde se setkáme opět se jménem stavitele Hanse Jacoba Wähnera, který trojbokou kapli navrhl a vystavěl. Vznik této kaple je datován rokem 1741 a nabízí se tedy domněnka, že totiž výstavba trojboké kaple byla Wähnerovi svěřena jaksi na zkoušku, teprve pak byl pověřen vybudováním kostela sv. Mikuláše. O výstavbě kaple se hovořilo již v roce 1733 a měl ji provádět Zachariáš Hofmann, ale k realizaci těchto plánů nedošlo. Podle jiných pramenů se setkáváme se skutečností, že kaple začal stavět Zachariáš Hofmann dle smlouvy ze 4. října 1736 a patrně roku 1742 byla stavba dokončena Wähnerem.Wähner stavěl trojbokou kapli na místě zvaném U Pěti lip. Teprve pozdější úpravy okolí, především vykácení okolního lesa, nechaly vyniknout architektuře stavby.Kaple zasvěcená Nejsvětější Trojici vzbuzovala svůj zájem. První souvislý popis Českého království od Schallera z roku 1787 se sice o ní nezmiňuje, ale v druhém popisu Johanna Gottfrieda Sommera z roku 1833 je kapli věnována obsáhlá poznámka. Z pozdějších pramenů se o kapli zmiňuje Josef Fiedler ve své Heimatkunde z roku 1898.Objekt je charakterizován jako zděná stavba na trojúhelníkovém půdorysu s vykrojenými rohy. Uprostřed každé stěny je jednoduše rámovaný portál, půlkruhově sklenutý. Půlkruh tvoří okno oddělené od vchodu rovným překladem. Vnějšek je neomítnut. Kaple byla krytá břidlicovým zvonem s kamennou trojbokou lucernou na níž je umístěn dvojitý kříž. Tato lucerna byla pouze ozdobným prvkem. Dnes je kaple pokrytá měděným plechem. Celá stavba je provedena z pískovcových kvádrů jejichž lícní strana je tvarovaná. Kamenická práce je velmi přesná a svědčí o dobré umělecké úrovni. Z kvádrů menší velikosti je provedena i klenba. Vnitřek kaple byl omítnut. Na některých místech (u tří oválných otvorů v klenbě) je pískovec kombinován s cihlovým zdivem.Pokud se někdo zamyslí nad stavebním charakterem kaple, zpočátku nás zaujme skutečnost, že ve značném množství drobné církevní architektury 18. století v našem kraji, zaujímá tato stavba výhradní postavení. Nabízí se nám srovnání podobných staveb v Mikulášovicích, které mají většinou obdélníkové půdorysy, někdy konvexně tvarované v prostoru oltáře a bývají menších rozměrů. Datování staveb zahrnuje období sta let, od

počátku 18. století až do počátku 19. století. Trojboká kaple je výjimečná svým umístěním i architektonickým řešením. Stavba je ve své jednoduchosti efektní a svým trojbokým řešením originální. Jistou obdobu můžeme pozorovat se hřbitovní kaplí na Andělské Hoře, kterou stavěl před rokem 1712 G. B. Alliprandi. I některé vesnické kapličky používají tento půdorys, ale jsou daleko menších rozměrů.Na třech oltářích ve výklencích byly, zřejmě původní, obrazy s církevní tematikou od neuváděného malíře 18. století. Z toho všeho se do dnešní doby nic nedochovalo, dnes je vnitřek kaple naprosto zpustlý.

Hvězdárna

Bez povšimnutí zůstat být v této kapitole nenápadný jednopatrový dům s balkónem a převyšující kulatou věží s kopulí u hlavní silnice, na protější straně kostela sv. Mikuláše. Většinou jen starší občané vědí, že zde byla v 60. letech lékárna a dlouhou předválečnou tradicí. Kromě zavedené lékárny však byla budova ve své době známa i jako hvězdárna pana lékárníka Krause. Existence hvězdárny již upadla téměř v zapomenutí.V roce 1913 se místní lékárník Adolf Krause oženil, rozhodl se v rámci přístavby domů postavit pro svoje amatérské pozorování i hvězdárnu. Na základě vlastních plánů si nechal zhotovit její základní kovové díly u firmy Ritter ve Vilémově a ostatní menší díly vyrobili dle jeho požadavků místní řemeslníci. Velký dalekohled, vybavený čočkami firmy Zeiss s instalovanými pomocnými měřidly, mechanicky sledoval otočky hvězdářské kopule a umožňoval za jasných nocí pozorování celé hvězdné oblohy.Záliba Adolfa Krause v astronomii nebyla jen jeho osobním koníčkem. Byl členem "Světové astronomické společnosti", které posílal své poznatky a snímky na adresu její hlavní hvězdárny v Berlíně - Trepowě. Častými hosty v mikulášovické hvězdárně byli nejen členové této společnosti, ale i řada místních zájemců z řad občanů Mikulášovic a okolí.Úmrtím lékárníka Krause v roce 1939 skončila i činnost jeho hvězdárny. Lékárna přežívala po válce ještě do 60. let, kdy bylo její dobové zařízení - starobylý nábytek, hmoždíře, jemné váhy, broušené láhve a porcelánové dózy - různě rozebráno či zničeno a za své vzal i dochovaný hvězdářský dalekohled.V druhé polovině 60. let prý došel do Mikulášovic dotaz po panu lékárníkovi od švýcarského astronomického institutu, se kterým byl Adolf Krause v odborném pracovním kontaktu již dlouho před válkou. Modernějšími metodami pozorování a vyhodnocování bylo údajně potvrzeno , že amatérská činnost mikulášovického astronoma přinesla již ve své době mimořádné výsledky - údajný objev dosud neznámé komety.Adolf Krause maturoval na gymnáziu v České Lípě a lékárnický diplom obdržel v roce 1910 na Univerzitě Karlově. Dne 30. května 1920 byl v Děčíně ustanoven "Spolek pro šíření astronomických znalostí", měl 66 členů, pan Krause byl ve výboru a bylo mu svěřeno pozorování planet.Průměr kopule je 3 metry a zrcadlový dalekohled měl průměr 15 centimetrů. Ve hvězdárně byl stojan s paralaktickou montáží a hodinovým pohonem, dále stará francouzská mapa Měsíce, která měla velkou starožitnou hodnotu, poněvadž mapu tohoto druhu bychom u nás těžko hledali.

Kostel Sv. Mikuláše

Mikulášovice měly kostel již od roku 1346, už před ním měla existovat malá kaple pro usedlost uhlířů, která byla zasvěcena sv. Mikuláši. Odtud pochází název Nikolausdorf, ves sv. Mikuláše. Kostel patřil k arcidiecézi Hohenstein a Sebnitz a obec musela ročně platit církevní daň ve výši jedné marky míšeňskému biskupství, které bylo zřízeno okolo roku 967. O obcích, které toho času musely platit tomuto biskupství daň, existuje spis ve Státním archivu v Drážďanech.Tehdejší kostelík byl malý, patrně dřevěný a stál na návrší. Legenda vypráví, že pohanskému rytíři při lovu v našich lesích, náhle zkřížil cestu medvěd. Rytířův zbrojnoš, který byl křesťan, se v nouzi modlil ke sv. Mikuláši o pomoc.

Medvěd poté zvolil jinou cestu a rytíře nechal v klidu odejít.Roku 1551 bylo za vlády pána ze Šlejnic a dědičného rychtáře Jakobiho započato v Mikulášovicích se stavbou nového malého kostela s věžičkou. Stavba byla dokončena v roce 1555 a kostel téhož roku byl vysvěcen. V té době nebyly na věži žádné zvony a bohoslužby se ohlašovaly řehtačkou. V neděli chodil po vsi kostelní sluha v červeném kabátu a tím oznamoval, že je neděle.Také reformace probíhající v 17. století v Rakousku - Uhersku rychle postoupila do Mikulášovic. Tehdejším pánem byl Jiří ze Šlejnic.Když se po 30. válce stav obyvatelstva zvedl a lidem se dařilo lépe, malý kostelík už nestačil. Byl položen základní kámen k novému velkému chrámu 29. dubna 1694. Při stavebních pracích na základech roku 1695 našel luteránský dělník kameninový obraz Matky boží , který byl uložen v kostele do oltáře sv. Jana. V letech 1694 - 1695 byl kostel s věžičkou přestavěn a rozšířen za účasti zednického mistra Balzera Hilleho.Od roku 1695 jsou známí i kněží, kteří v Mikulášovicích působili. Ještě dnes lze dobře přečíst ve staré části kostela tabuli o Hieronymu ze Sankisch, rytíře z Hornitz, která je psaná ve staroněmčině. Na druhé straně oltáře je ještě jeden náhrobek s nápisem, který náleží knězi Zachariáši Františku Leopoldovi Tietze a pochází z let 1726 - 1732. Nápis v překladu zní: "Křesťanský čtenáři, postůj v tichu, díváš se na náhrobní kámen pana pátera Tietze, který tu byl 17 let kaplanem, poté 7 let knězem a je tu pohřben. Proste za něj, aby od Krista dostal za jeho duchovní pastýřství před trůnem Božím věčné nebe. Zapůjčte mu několik Otčenášů, vrátí vám je u věčné blaženosti. Amen."U kostelíka z roku 1555 byla v roce 1701 o 8 loktů zvýšena zeď věžičky a nad ní vlastní střecha o 30 loktů. K Mikulášovicím do roku 1713 patřila i obec Brtníky a boží dům pro své účely už skutečně nestačil. S vlastní stavbou nového kostela bylo započato v roce 1743 za kněze Antona Erbena ze Schönerbenu a za vlády rychtáře Johanna Christiana Liebsche.Mikulášovice to nikdy neměly lehké, stavbu provázelo mnoho potíží. Na tak velkorysý projekt bylo potřeba mnoho finančních prostředků. Muselo být půjčeno 3 000 fl. a do roku 1747 postoupila stavba pouze do 1. patra, t. j. po chrámová okna. Stavbu vedl Zachariáš Hoffmann a jeho syn Petr.Nyní měla být postavena klenba. V té době si byl prohlédnout stavbu zemský stavitel Hans Jacob Wähner z Prahy, rodák z Mikulášovic a pravil: "Mikulášované, chcete vybudovat kostel nebo zřídit ovčí salaš?" Pro postavení důstojného chrámu dnešní podoby daroval 1 500 fl. a pod jeho vedením byl kostel dobudován do chrámových výšin. Wähner odvedl práci hodnou význačnějších stavitelů té doby. I když kompozice, především průčelí, spíše kopíruje styl uplatňující se počátkem století, je výsledek ve svém účinu monumentální. Je zde nápadná podoba s pražským kostelem sv. Salvatora.Kostel je 50 metrů dlouhý, 20 metrů široký a 18 metrů vysoký. Nový trojlodní kostel protíná loď starého kostela k severu, je ukončený presbytářem se sakristií po jeho západní straně a s oratoří na východní straně. Z původního kostela se dochovala kaple Panny Marie na východní straně dnešního kostela, v úpravě z 19. století. Dnes se této části říká starý kostel nebo kaple.Trojlodí i presbytář kostela jsou sklenuty klenbou s lunetami, boční kaple je sklenuta pásy a šestidílnou klenbou se štukovanými barokními žebry.V roce 1751 byl slavnostně kostel vysvěcen za přítomnosti hraběte Leopolda ze Salm-Reifferscheidtu. Na čelní straně kostela najdeme erb hrabat ze Salm-Reifferscheidtu, tehdejších pánu panství Lipová, kam Mikulášovice patřily. Hlavní průčelí s rizalitem je ukončené nikami a oknem. V nikách spatříme sochy Panny Marie, sv. Jana Ev. a sv. Václava.Ke kostelu vede široké schodiště s barokním zábradlím. Na vnější zdi kostela jsou četné náhrobníky z období baroka, rokoka a klasicismu. Jeden náhrobník náleží F. Dittrichovi, narozenému 16. října 1815, který působil jako profesor patologie v Praze.Při velkém požáru v 20. září 1842 byla zničena hranolovitá věž na západní straně, čtyři zvony a také věžní hodiny. Interiér kostela byl jen s velkou námahou zachráněn. S obnovou věže se začalo roku 1862 a zcela se ji

podařilo obnovit v roce 1863 zednickým mistrem Eiseltem z Lipové. K úplnému dokončení v dnešní podobě došlo v roce 1863. Výška třípatrové věže se 178 schody je 60 metrů až k ochozu se zábradlím. 30. listopadu 1863 byly zvony, které roku 1845 odlil zvonař Josef Pietschmann z Chomutova za 3591 fl., vytaženy na věž a od té doby stály na dřevěném lešení starého hřbitova. Největší zvon vážil 1 573, 6 kilogramů.Požárem padla i fara čp. 7, kde shořely i cenné knihy a kronika22).Po první světové válce roku 1918 byly Mikulášovice uznány jako děkanství a do Mikulášovic přesídlil vilémovský rodák děkan František Pietschmann, velmi oblíbený pro svou lásku k chudým. V letech 1922 - 1935 byla provedena rozsáhlá oprava a renovace průčelí právě za pana děkana Pietschmanna.V roce 1906 byl přelit prasklý zvon, ale první světová válka znamenala velkou pohromu. Zvony musely být sejmuty a roztaveny k výrobě zbraní. Přesto už pět nových zvonů, které byly pořízeny za spolkové peníze Velikonočních jezdců a pěvců ze Salmova, mohlo být slavnostně vysvěceno na Vánoce roku 1921, tedy krátce po skončení 1. světové války. Zvony byly opět sejmuty za druhé světové války 2. dubna 1942. Aby mohl být sejmut velký zvon, bylo nutno vylomit i kus zdiva na kostelní věži. Zvony byly před kostelem vystaveny, aby se s nimi mohli lidé rozloučit.Pod kostelem byla prostorná hrobka se 35 rakvemi. Rakve ze silného dubového dřeva, čtyřhrané a barevně malované, podobné starým truhlám. Kromě šesti kněží a jedné nedělky s dítětem tu odpočívají mikulášovičtí občané, jejichž jména jsou umístěna na vnější kostelní zdi. Od domu čp. 8 vede do prostoru hrobek podzemní chodba, a tak se za války stalo, že slepice snesla vejce do ruky nebožtíka! Za druhé světové války byly rakve přemístěny na východní stranu kostela. Vlastní prostor hrobky byl přestavěn na protiletecký kryt.V roce 1986 byly za přispění tehdejšího předsedy MěNV Josefa Hýbla pořízeny nové věžní hodiny. Celkové náklady, které město hradilo, činily 170 000 Kčs, z toho pozlacení ručiček stálo 60 000 Kčs.Roku 1991 byl kostel místními vandaly vykraden a mnoho cenných věcí bylo nenávratně zničeno. Mimo jiné byla rozbity skleněná rakev sv. Gaudencie, které byla utržena jedna ruka a z oděvu orvány polodrahokamy.Fasáda památky byla částečně opravena v roce 1992 a následující rok (1993) nově položena střecha.

Rozhledna Tanečnice

Pokud se budete chtít vypravit za nejsevernější rozhlednou celých Čech, z Mikulášovic vás povede modře značená turistická značka na vrch Tanečnice. Zdaleka viditelný žulový kopec se nalézá u samých hranic se SRN, asi 3 kilometry západně od Mikulášovic. Vrch byl pojmenován podle pradávné pověsti, která pravila, že na tento vrch chodívala tančit a tak svádět myslivce, překrásná mladá dívka - tanečnice. Tato pověst však není nikde písemně doložena.Na vrcholu Tanečnice je pramen pitné vody a proto zde byla vykopána 25 m hluboká studna.Podle starých pramenů stála už ve 30. letech 19. století na vrcholu 597 m n. m. vysoké Tanečnice dřevěná vyměřovací věž. Starší obyvatelé Mikulášovic, pamatující výhled z ní, podnítili své spoluobčany k založení Okrašlovacího a horského spolku, který si jako hlavní úkol vytkl vybudování nové rozhledny. Spolek vznikl v roce 1885 a už napřesrok se začalo s výstavbou. Šlo pouze o dřevěnou věž, její důmyslně vyztužená trámová konstrukce kotvená navíc čtyřmi silnými dráty, a také její úctyhodná výška (26 m) ji předurčovaly stát se turistickou atrakcí jak pro obyvatele Mikulášovic, tak i pro výletníky z nedaleké saské Sebnitz. Na vyhlídkovou plošinu vedlo celkem 128 schodů a ve čtvrtém celkem ze sedmi pater byla zřízena obvodová galerie. První návštěvníci na věž zavítali již na podzim roku 1886, slavnostní vysvěcení se však konalo až v květnu následujícího roku.Už během stavby rozhledny byla v jejím těsném sousedství postavena malá chatka, které se říkalo "Chaloupka strýčka Toma". Tento název se přenesl i na výletní restauraci, kterou si na vrcholu tanečnice zbudoval hostinský Wenzel Pilz.Dřevěná věž sloužila 17 let a na jaře roku 1903 byla silně poničena bouří.

Rozhledna musela být uzavřena a brzy nato rozebrána.Vrchol tanečnice bez věže, to si obyvatelé sousedních obcí a především členové mikulášovického spolku neuměli představit. Vedení spolku okamžitě vyhlásilo architektonickou soutěž, z níž vítězně vyšel návrh místního stavitele Josefa Scholze. Jakmile se daly dohromady nezbytné prostředky, začalo se se stavebními pracemi. Rozhledna by postavena za peněžní podpory hraběte Františka Václava Salma Reifferscheidta. Základní kámen byl položen 10. července 1904 a za necelý rok, 28. května 1905, byla rozhledna slavnostně předána veřejnosti. Při otevíracím ceremoniálu byla věž zároveň pokřtěna jménem bývalého německého kancléře Bismarcka.Výška druhé stavby se přesně shoduje s výškou původní dřevěné rozhledny, provedení je však odlišné. Na masívní žulové podezdívce spočívá 16 m vysoká osmiboká konstrukce z cihel. Stylové provedení dnes narušují ocelové pásy, jimiž byla věž opásána při generální opravě provedené v 70. letech. Na vrchol věže vede 138 schodů.V letech 1978 až 1979 se vedle rozhledny postavila koliba restauračního typu, obě stavby stojí dodnes. Z rozhledny je překrásný kruhový rozhled do SRN, za pěkného počasí spatříme i Krkonoše a celé Českosaské Švýcarsko.Na Tanečnici se snadno dostaneme jak ze středních Mikulášovic (po zmíněné modré turistické trase), tak i z dolních Mikulášovic. Existuje však ještě další, strmější cesta, které se dříve říkalo "Bartmannova cesta", podle pana učitele Bartmanna, který učil na průmyslové škole v Mikulášovicích. Jak dokazují jeho zápisky, na Tanečnici chodil denně, za každého počasí a roční doby právě zmíněnou cestou.Učitel Bartmann napsal mnoho básní i povídek s různorodými tématy, od lyrických přírodních přes dějepisná až k beletrii ve spisovné němčině, ale i v místním nářečí. Třebaže pan učitel pocházel z Krkonoš, cítil se být zdejším.

Další historické památky:

Wähnerova kaple leží mezi statky čp. 53 (již zbourán) a čp. 67. Byla postavena v roce 1718 cestovatelem Wähnerem, který bydlel v domě čp. 63.V této kapli mohly být slouženy mše svaté, o konání mší je spis od papeže Clemense XI., který byl uložen do kopule ve skleněné láhvi. Později se kapli říkalo Palmova, podle sedláka, na jehož pozemku stála.

Melchiorova (Malchers) kaple je na statku č. 102 a byla postavena v roce 1733 tehdejším majitelem domu Christofem Wäberem.Vedle bývalé všeobecné nemocnice s názvem "Nemocnice korunního prince Rudolfa", dnešního Domu s pečovatelskou službou stojí Fürleho kaple, také zvaná Otce chudých. Roku 1733 ji postavil cestovatel J. Fürleh, koncem 19. století byla přestavěna pseudogoticky.

Kaple Tří otců (Bäterova) pochází z roku 1710, ve věžičce býval zvon.Před rokem 1823 byla na Salmově místo stávající kaple, kaple dřevěná. Ve zmíněném roce byla z prostředků občanů Salmova postavena nová kamenná kaple s oltářem a věžičkou. Zvon má vepsán verš a letopočet 1767.Z počátku 19. století najdeme klasicistní kapli u čp. 200, osmibokou se sloupovým portikem, ukončenou trojúhelníkovým štítem. Vnitřek kaple je plochostropý.

Před kostelem stojí socha sv. Jana Nepomuckého a socha Panny Marie z druhé třetiny 18. století.

Mezi památkové objekty patří měšťanský dům čp. 2, ve kterém 20. září 1779 přenocoval císař Josef II. V roce 1879 byla v tomto domě odhalena na počest 100. výročí od návštěvy císaře Josefa II. v Mikulášovicích pamětní deska.